

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ-CULTURALĂ
ORGAN OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARADULUI

APARE DUMINECA
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
ARAD, STR. EMINESCU 18

DIRECTOR:
Icon. Stavr. Dr. GH. CIUHANDU

ABONAMENTE:
Pentru 1 an . . . lei 300
Pentru 6 luni . . lei 150

«Inapoi la apostolat!»

Titlul acesta îl așezăm între semnele citării, deși tocmai celce scrie aceste șire îl puse în fruntea unui studiu mai măricel, al său, cu caracter administrativ și bisericesc.¹⁾ Studiul acesta era înfățișarea mai de aproape a câtorva propunerii, ce făcusem la sinodul eparhial (adunarea eparhială) din 1922 a Aradului.

În acel an adică²⁾, pornind dela principiul și caracterul spiritual-moral al Bisericii și trecând pe la defecte de ordin administrativ-bisericesc, semnalam necesitatea unei convertirii, cum am zice, în practicele noastre administrative. Sau, cum spusem în studiul de mai apoi din „Revista Teologică“, încercam intrări pe anumite „portite canonice“ ale Statutului organic, pentru a ajunge la o afirmare mai spiritualizantă a aparatului nostru administrativ-bisericesc.

Era și vremea!

Pentru că, de pe urma conferenței eparhiale dela 1906, nu apucasem încă spre îmbunătățiri prea simțite. Din contră, la 1916, într'un referat al secretarului de atunci, care a fost Vasile Goldiș, într'o ședință de Consistor plenar, se luase sub temeinică revizuire — pagubă, că aproape numai din *motive sociologice și naționale* — felul în care decurgea viața administrativă și bisericească religioasă a eparhiei, și se ajunsese, atunci în 1916, la concluzia desolantă, că „între condițiile actuale de viață ale acestei dieceze, orice încercare de aceasta natură (adică de remediere) ar fi zadarnică“³⁾. Și în cursul răs-

boiului mondial aflându-ne p'atunci, nici-o încercare de remediere nu s'a făcut.

Iar la 1925 — după alegerea acum răposatului episcop Grigorie, când reînviăm în seria de articole gândurile conferenței eparhiale dela 1906 tors pe-un pronunțat fir de preocupări *duhovnicești*, am ținut de cuviință și potrivit scopului de restaurare bisericească, să pun în vedere obștească între altele, problema administrației bisericești, pe fondul ei tradițional și sfânt — după idelle „conferenței“ dela 1906 — în așa fel, ca administrația, în sensul ei îngust, să-și primească o lărgire, de concepții și de acțiune, și sporirea aparatului administrativ-bisericesc central în sensul, de a putea corăspunde cât mai deplin și intereselor duhovnicești.

Credem, că și astăzi este actuală problema și de aceea vom reproduce ceea ce este esențial, din ceea ce scrisesem atunci:

În primul punct al măsurilor de îndreptare se exprima dezideratul cu privire la o mai potrivită educație profesională a studenților din Școala normală și Institutul teologic (despre care chestiune am scris deja).

Iar cu privire la viața administrativă-bisericească, raportorul — care era directorul de atunci al Institutului teologic, mai apoi episcop Roman Ciorogariu — pune problema, pornind dela citatul biblic, (Faptele Apostolilor: VI. 2), astfel localizat: „Nu este cu plăcere nouă, ca lăsând cuvântul lui Dumnezeu, să slugim meselor...“ administrative. Și de aceea, între soluțiile ce propunea, preconiza următoarele:

1. Consistorul însuși să fie un tip plastic al împlinirii de datorințe și a vieții de model;
2. Pe lângă referentul dela senatul strâns-bisericesc al Consistorului să se angajeze un

¹⁾ Studiul a fost publicat în „Revista Teologică“ dela Sibiu, N-rele 4—11 din 1924.

²⁾ A se vedea punctul g) din hotărârea No. 28, apoi No. 65, în Protocolul ședințelor sinodului eparhial din 1922 pag 38 și 53.

³⁾ Raportul tipărit la No. /916 din arhiva eparhială.

referent al afacerilor spirituale, care să îngrijească de provederea afacerilor spirituale din dieceză și să fie întru ajutor Arhiepiscopului în slujba rugăciunii și a cuvântului.

În lipsa mijloacelor financiare, acum deocamdată: să se simplifice administrația, iar o seamă din problemele senatului bisericesc să se împărțească asesorilor onorari ai senatului, ca fiecare asesor să primească ad honores câte-un ram de referadă; așa de ex.: *ritualul, amvonul, literatura bisericească, misiunea internă* (inclusiv raporturile cu alte confesiuni și sectele), *politica bisericească* ș. a. Un atare referent să ia inițiative pentru reformele reclamate de situație, pentru *educarea mai departe a Clerului pastoral* (inclusiv organizarea conferențelor pastorale sistematice), în spiritul și potrivit necesităților Bisericii.

Mai propunea raportorul și alte măsuri (azi: neactuale; deci le omitem). Iar conferința se identifica perfect cu soluțiile propuse⁴⁾.

Totuși măsuri de îndreptare mai radicală nu s'au luat. Desideratele arătate nu s'au înfăptuit. Senatul strâns-bisericesc (azi: secție administrativă-bisericească) a rămas cu aceeași îngustime de orizonturi și de personal. Ba, odată, când să se facă oarecare prevedere la „senatul” bisericesc cu un personal ajutător, adunarea eparhială a „ales” — caz anticonstituțional — un referent ajutător... fără „suprafață” teologică și culturală...

În asemenea împrejurări, adăogam a scrie în același No. din organul eparhial, că postul

⁴⁾ „Bis. și Școala”, No. 33/1935.

de al doilea referent bisericesc, sistemizat de sinodul eparhial dela 1909 de pe urma sugestiilor conferinței eparhiale din 1906, s'a sârbit până la proporțiile unei funcții de ordin exclusiv administrativ, în legătură d'abia cu chestiunile materiale ale fondului preoțesc și fără să corăspundă intereselor și problemelor superioare bisericești, cari pasionau conștiințele curate la 1906 și 1909.

Și articolul în chestiune îl încheiam atunci, — la 1925, cu ceea ce spunem aci, crezând că poate fi încă de folos a se ști — în chipul următor, cu titlu de „mărturisire”:

„Conferința eparhială dela 1906, cu atâtea gânduri bune, pe cari le-a adus ea în discuție, a fost factorul care — începând din tinerețea mea — mi-a trezit unele critici la adresa sistemului nostru administrativ, birocratizat.

„De aproape două decenii stau sub puternica sugestie a acelei conferințe. Ea este mama obiecțiunilor mele critice din atâtea și atâtea rânduri, când am scris despre necesitatea altei afirmări în viața noastră administrativă-bisericească. Și simt și-acum... că nicio dată nu voiu putea scăpa din mrejele acestor sugestii, atât de odioase și atât de puțin rentabile în vremea noastră supra încărcată — uneori și în Biserică — de utilitariști cu pungi pline”.

„Mărturisirea” îmi rămâne neschimbată și pentru vremea ce a trecut, decând scrisesem aceste cuvinte.

Ni trebuie și astăzi, și *mai ales astăzi, mai mult apostolat decât birocratism.*

Deci, „înapoi, la apostolat!”

„Specificul românesc unit”(?)

III.

— Proseliți ieșiți din „fraudă, trădare și violență” —

În cele două articole precedente am văzut, cum unația ardeleană — zămislită în patul comun al intereselor politice habsburgice și-al catolicismului unguresc — s'a născut din fraudă, trădare și violență,¹⁾ devenind un factor distructiv pentru interesele de viață românească,

¹⁾ „Nimeni nu știa mai bine, și nimeni mai mult de cât dânsul (Gh Șincai) nu avu curajul de a arăta *frauda, trădarea și violența*, prin care se făcuse această unire. El, ca și Klein, arată, că scopul era de a *înmulți prin Uniți*, în folosul Ungurilor, *numărul scăzut al Catolicilor, și a desbina, a slăbi și a arunca pe Români, sub pretext de religioane, în noua servitute ungurească*”. Vezi A. Papiu Ilarian: *Viața, operele și ideile lui Gh Șincai*, pag. 34. — Tot acolo pag. 36.

înfiripate deja pe atunci în mod unitar, din punct de vedere religios și cultural-românesc, sub ocrotirea Bisericii ortodoxe.

Astăzi vom merge mai departe pe firul expunerii noastre, pentru a înfățișa metamorfoza de doctrină dogmatică a aceleia — începută cu primirea a patru dogme diferențiale și încheiată prin primirea integrală tuturor dogmelor papale.

Din punctul de vedere al consecvenței în dogme — ceea ce trebuie să fie criteriul primar al oricărei confesiuni, adică de a-și avea dogma fixată luminos și sigur, statornic și neschimbat — trecutul unației are două faze, după cum o

dovedisem în amintitul nostru studiu,²⁾ pe bază de isoare oficiale, catolice și uniete.

Unația ardeleană se făcuse pe baza hotărârii sinodului dela Florența (1439), prin recunoașterea și admiterea numai a celor patru puncte stabilite de sinod, ca puncte dogmatice diferențiale pe atunci, și anume: primatul juridicțional al papel, purcederea sfântului Duk și dela Fiul, azima sau pânea nedospită la Euharistie și purgatorul.

În menționatul nostru studiu citam acte și hotărâri de a sinoadelor unițiilor ardeleni și pronunțări de ale episcopilor și frunțașilor lor, clerici și mireni, în sensul admiterii exclusiv numai a celor patru puncte dogmatice, după cum o spunea urzitorul principal al unației, Atanasie Anghel³⁾: Noi... ne-am unit în cele patru puncte și în aceleași vrem să rămânem. De patru puncte numai, știa și episcopul Inochentie Klein, cu sinodul său dela Blaj⁴⁾, ținut la 1739, ucenicul iesuiților Gherontie Cotorea, istoricii Gheorghe Șincai și Samuil Klein, dintre cei vechi.

Iar din veacul XIX, menționăm, pentru întregirea studiului nostru amintit, următoarele mărturii oficiale pentru legământul cu romano-catolicii numai în cele patru puncte:

În petiția din 18/30 Sept. 1850, a Clerului uniet ardelean, către regele Ungariei — pentru a li acorda dreptul la mitropolie proprie (spre a leși de sub jurisdicția mitropolitului unguresc dela Strigoniu) și de a-și restabili sinodalitatea din trecut, cu „bărbați aleși eclesiastici și civili zeloși“, inclusiv dreptul de alegerea episcopului — i-se amintea însuși regelui, că „unirea“ se făcuse numai în cele patru puncte,⁵⁾ după însași dorința antecesorului său împăratul Leopold I.

Sinodul electoral dela 1868 — *cel din urmă prilej și act de manifestare liberă a bisericii uniete ardeleni* — cu toate pregătirile sale de alegerea arhiepiscopului-mitropolit, între cari era și fixarea unor anumite condiții pentru celce

avea să fie ales — a decurs în nota hotărârilor sinodului florentin, de libertate și autonomie bisericească și de unire limitată în dogmă.⁶⁾

Hotărârea sinodală însași spune: „Sinodul arhidiecezan... mai înainte de a păși la alegerea arhierelui și mitropolitului său, *așază și decretează cu putere obligatorie pentru sine și pentru tot clerul reprezentat în acest sinod, cum și pentru toți urmașii săi în serviciul bisericii...* următoarele condițiuni de alege:

„1. *Autonomia constituțională și sinodală* a sf. biserici gr.-catolice românești este și va rămânea restaurată pentru toți seculii, în înțelesul canoanelor emanate dela cele 8 concilii ecumenice... (sinodul se pronunță și împotriva „măestriilor absolutismului“ ierarhic ce intrase în biserică și, cum vedem, nu vrea să știe nici de sinodul Tridentin, ca nici de cel din Vatican).

„2. *Uniunea noastră* cu biserică rom.-catolică este și va rămânea în seculi numai dogmatică, în cunoscutele 4 puncte și alt nimic“...!“)

În curând, în toamna anului 1869, sub noul mitropolit Ioan Vancea, s'a întrunit la Blaj un nou sinod, care avea să se ocupe de chestii bisericești curente și — sub puternica sugestie a sinodalității reînviată în Biserică noastră la 1868 de mitropolitul Andrei Șaguna — de a pune începuturi de organizare constituțională-sinodală și la Blaj, în special pentru pregătirea unei „legi electorale“, în spirit „democratic“ și cu concursul „mirenilor“, a „frăținilor și consăngenilor noștri“.⁸⁾ — Cu prilejul acestui sinod a luat cuvânt și Dr. Grigoriu Silași, pe atunci vice-rector la seminarul gr.-catolic din Viena, mai apoi profesor universitar la Cluj, pentru a-și apăra biserică de „adversarii noștri de aici“ cari susoicionau „sinceritatea catoliciții noastre“. Dânsul protestează „sărbătorește în nu-

⁶⁾ „Proiectul de condițiuni“, susținut în sinod, ca raportor, de Ioan Antonelli, vicarul Făgărașului și adoptat din partea sinodului electoral, la: I. M. Moldovanu: o. c. Vol. I. pag. 31—40.

⁷⁾ O. c. pag. 34. — Atunci, pela 1868, suflau alte vânturi, decât azi, în biserică unietă ardeleană, în cercurile oficiale superioare, ca și în sferile de jos. Caracteristic e cazul sinodului protopopiatului (atunci ziceau: „eparhiei“) Cluj: care se pronunță (30 VII. 1868) astfel: „Concordatul (era cel din 1855) pre noi ca pre greco-răsăriteni catolici nu ne deobligă... solemn protestăm atât contra concordatului, cât și în contra altor înnoituri... protestăm și vom protesta, că numai singur pe lângă cele 4 (patru) puncte dogmatice, pe lângă cari ne-am unit cu s. biserică Romană, vom rămânea, acelea le vom crede și mărturisii“ (I. Moldovanu: o. c. vol. I. pag. 58—59).

⁸⁾ O. c. vol. II, pag. 12, și 23—24. — Textul „legii“, *ibid.* pag. 59—62.

²⁾ Desbinarea religioasă a Românilor ardeleni, pag. 5—23.

³⁾ La iesuitul N. Nilles: Symbolae... pag. 240.

⁴⁾ Hotărârea sinodului era: *Venerabilul nostru cler, întotdeauna și fără schimbare va observa și păstra cele patru puncte, în cari se cuprinde unația; dar la mai multe (puncte) să nu fie constrâns sub nici un pretext* (5—10: Sacram unionem continentia 4 puncta perpetuo et irremisibiliter noster V. Glerus observabit et tenebit; ad plura autem nullo sub praetextu adigatur). La I. M. Moldovanu: Acte sinodali ale bisericei romane de Alba-Iulia și Fagarasiu. Vol. II pag. 83.

⁵⁾ I. M. Moldovanu: o. c. vol. I, pag. 83. — Insași petiția, votată de sinodul electoral, e reproducă la același autor (pag. 81—85) și a fost predată comisarilor regești, trimiși pentru alegerea de episcop (Al. Sterca-Suluț), spre a o înainta împăratului (pag. 97).

mele sinodului contra atăror suspectări“, după ce și dânsul, în premisele expunerii sale spunea categoric și limpede, că unirea se făcuse numai în „cele 4 puncte dogmatice“. Sinodul a fost de acord, iar mitropolitul Ioan Vanea, care presida sinodul, și-a exprimat bucuria pentru această declarație — de a fi „buni catolici“ și numai prin legătura celor patru puncte dogmatice!⁹⁾

Dela ziua de 22 Oct. 1869, când se făcea această declarație în sinodul dela Blaj, nu trecură decât d'abia un an și șase luni și câteva zile, până ce se întruni sinodul bisericii uniete, tot la Blaj (5 Mai 1872), primind întreagă dogma Romei papale, sub acelaș mitropolit, care participase și la conciliul Vatican și ținuse acolo „o cuvântare clasică“, pentru care, o deputațiune numeroasă de episcopi, în numele episcopatului Ungariei, „i-au interpretat mulțumita și felicitările acelu episcopat“.¹⁰⁾ Și, cum o spuneam și altădată,¹¹⁾ episcopatul Ungariei, într'adevăr, avea de ce să-i mulțumească: pentru că mitropolitul dela Blaj jertfa politicii ungurești — adaog acum: și trufașelor pretenții ale Papismului — de bună voia sa, credința pe care o apăraseră toți înaintașii săi (adaog: și sinoadele bisericii uniete), și în locul celor patru puncte primea, iarăși de bună voie, credința papistășească întreagă, pe care nu o putuseră impune nici iezuiții, prin înșelăciunile lor, nici împărații Habsburgi, prin siluirile lor. Și nu rămânea, acum după întoarcerea mitropolitului și episcopilor uniței dela conciliul Vatican, decât să se fixeze modalitățile și formele sinodale de primirea formală și integră a dogmei Romane,¹²⁾ inclusiv infabilitatea papală și imaculata concepție a Maicii Domnului.

Cu aceasta se petrecu ceea ce spuneam tot atunci, „metamorfoza sufletească sau dogmatică, după care, în mod fatal și ca o consecință firească, avea să urmeze și metamorfozarea concepțiilor politice și suprapunerea dogmei (adaog acum: și a intereselor) papale peste interesele naționale românești.“¹³⁾ Așa scriam încă acum șeptesprezece ani,¹⁴⁾ când sinoadele dela Blaj, din 1872 și 1882 de papistășirea Uniților români, le înfățișeam ca ceea ce erau:

o înșelăciune istorică, dată de gol din propriile isvoare oficiale și ale istoricilor uniței.¹⁵⁾

Nu ne referim mai deaproape la cele expuse atunci amănunțit. Decât numai atâta adăogăm: Sinodul dela 1872 s'a ținut clandestin, cu uși încuiate și cu jurăminte de tăcere absolută, — rostite sub mandie episcopască și epitrahil, iar pen'ru ceilalți membri numai sub epitrahil — până după aprobarea hotărârilor de cătră Roma, pentru a fi publicate, iarăși sub peceti, în sinodul dela Blaj din 1882.

Expunerea noastră din acel capitol o încheiam, — încă acum șeptesprezece ani, fără să fi ridicat, de atunci și până azi, cineva din partea bisericii uniete vr'o împotrivire sau combatere — în chipul următor:

„Iată tragedia sufletească a bisericii gr.-catolice din Ardeal. După luptă aproape neîntreruptă de 170 ani, pentru a-și păstra cât îi mai rămăsese din moștenirea duhovnicească orientală, concrescută cu originile și cu viața poporului român, dânsa de bună voie jertfește, prin „conciliile“ blăjene, totul. În locul celor patru puncte... ea primește întreg bagajul de dogme nouă¹⁶⁾ ale Papalității; în locul unei simple atârănări de Roma, dela distanța unei autonomii, ea se supune necondiționat și integral jurisdicției Romane nelimitate, care le degradează episcopii din sacerdoțiul lor la treapta de unelte docile (față de papa) și astfel, potognită în jurămintele Ierarhilor și Clericilor săi, făcute pe dogmele și pe absoluta putere a Papei,¹⁷⁾ biserica gr.-catolică ardeleană stă ca o sclavă umilită la picioarele și la dispozițiile Episcopului Romei, împodobit de sinodul Vatican cu aureola unei pretinse suveranități infalibile — o adevărată blasfemie la adresa Domnului Hristos¹⁸⁾ — menită a ține locul suveranității politice (papale), pierdută prin înfăptuirea unității politice a Italiei¹⁹⁾ (pe

⁹⁾ O. c. pag. pag 24 - 30.

¹⁰⁾ Siliți de atitudinile Papismului și ale uniților, va trebui să ne ocupăm și de dogmele lor, ceva mai târziu. Aci atâta numai mai adăugăm, că și acum, după metamorfoza dogmatică dela 1872 și 1882, se mai găsesc persoane cari să afirme că unația ardeleană s'ar menținea numai în cele patru puncte florentine. Așa, de ex

¹¹⁾ Codificată de atunci prin noul Codex al Romei, din 19...

¹²⁾ În Evul mediu, Alvarus Pelagius (1340) învăța: Papa non est homo simpliciter, sed Deus. Românește: Papa nu e un om de rând, ci este Dumnezeu. (Vezi: Dr. Al. Pichler: *Gesch der Trennung...* vol. I, pag 244). Aproape acelaș lucru îl spune și sinodul Vatican, prin decretarea dogmei despre infalibilitatea Papei.

¹³⁾ Notă ulterioară: Suveranitatea politică i-a recunoscut-o d'abia Ducele Mussolini, prin învoiala dela 11 Febr 1929, peste Cetatea Vaticanului, un teritor de jumătate Km. pătrat.

⁹⁾ O. c. pag. 27 - 28.

¹⁰⁾ Dr. A. Bunea: Metr. Dr. Ioan Vanea de Buteasa, pag. 17 și 18.

¹¹⁾ Desbinarea religioasă a Rom. ardeleni, pag. 23.

¹²⁾ A mea: Desbinarea religioasă .. pag. 22 - 23.

¹³⁾ O. c. pag. 25.

¹⁴⁾ În rev. „Biserica ort. română“ unde publicasem studiul meu.

ruinele Statului pontifical, în care papa era și rege).

„Azi, ierarhia g.-catolică din Mitropolia Blajului nu numai că crede exact totul și așa ca la Roma papală, dar ea — dovadă incidentul dela Incoronarea din Alba-Iulia — nici nu admite pentru conștiința sa, nici măcar pentru cea de cetățeni, că ar mai putea exista și alte îndatoriri, decât cele ce concordă cu dogmele și cu interesele Papismului. Ea trăește astăzi, sufletește, numai din și prin hașitul dogmelor și intereselor Papalității, un așezământ politic cu aspect religios, care înclină mai mult spre idolatrie, decât spre pietate.”²⁰⁾

„Iată (așa continuam totatunci), cum biserica g.-catolică ardeleană, dela sinoadele blăjene încoaci desrădăcinată prin sine însăși din legăturile sufletești de până aci, vâslește nainte spre ostroavele împletății și spre perzarea Neamului, d că nu ar avea și un corectiv în masele populare, neviciate de dogmele și interesele papale.”²¹⁾

Câtă dreptate aveam când pregăteam de publicare acest studiu, se vede din toată desfășorarea vieții bisericii unite și mai ales din atitudinile Episcopilor și clericilor uniți de astăzi; — docili față autoritatea politică de Stat ungar și așa de „dinamici” sau luptători în Statul Român.

Firește, decând au izbândit prin creiarea, la București, a unei Nunțiatului papale, al cărei titulari, mai ales cel actual, colindă prin țară ca la el acasă — până și prin văgăunile Munților Bihorului, la Remeți! — făcând ochi dulci și declarații de dragoste poporului nostru, în numele Papei dela Roma.

„Iată — așa continuam tot atunci — cum biserica g.-catolică ardeleană, dela sinoadele blăjene încoaci, desrădăcinată prin sine însăși din legăturile sufletești de până aci, vâslește nainte spre ostroavele împletății și spre perzarea Neamului, dacă nu ar avea și un corectiv în masele populare, neviciate”²²⁾ de dogmele și interesele papale.”²³⁾

Judece acum cetitorii dacă aveam, sau nu, dreptate, când scriam acestea, despre desrădăcinarea și străina vâslire a bisericii uniete,

²⁰⁾ Sunt cuvintele cardinalului-legat papal, Gaspare Contarini, adresate papei Paul II', la 1541. Nu le reproducem și aci. Vezi-le la: Dr. Al. Pichler, o c vol. II, pag. 683, produse și de noi, în „Desbinarea religioasă a Românilor”, pag. 38.

²¹⁾ Desbinarea religioasă.. pag 37—39.

²²⁾ Și în popor au început deja, cu misiuni de papistășire, mai ales în Banat.

²³⁾ A mea: Desbinarea religioasă, pag. 37—39.

asa de docilă ca oficialitate, în Statul ungar, și atât de „dinamică” sau luptătoare, astăzi, când — în Stat național românesc — stă sub poruncle papei prin Nunțul dela București, liber-colindător, până și prin văgăunele ascunse, dela Remeți, în Munții Bihorului!

Această înstrăinare, progresivă și din ce în ce mai vinovată și mai prejudițioasă Neamului românesc, — biserica proslită, leșită din fraudă și tradare — nu a rămas și nici nu putea să rămână numai la nota unui act intern de conștiință, individual sau colectiv, și la caracterul de refractarism sectar, propriu oricărui proslit. Ci, în specifica sa trufie și îndărătnicie și în râvnă de a face mereu prosliti, a căzut și în păcatul unor brutale violențe.

Dar, despre acestea — în articolul viitor!

Din viața pastorală

Zece ani de lucru misionar: 1926—1936 la București

Cu acest titlu, a scos Asociația creștină ortodoxă „Patriarhul Miron” din București, un volum comemorativ, mare și reușit de 461 pagini, în care se cuprind: însemnări, fapte și perspective din ceea ce a format activitatea în cei zece ani trecuți și gândurile de viitor.

Cetitorilor noștri încă li-e cunoscută această asociație, din cele câteva scurte mențiuni la rubrica cronice, făcute pentru a revela din când în când, câteva ucrări caracteristice ale ei. Astăzi, avem bunul prilej de a spune câteva cuvinte, mai deaproape, în cauză.

Asociația creștină ortodoxă, numită, este tocmai ceea ce trebuia capitalei țării din punct de vedere duhovnicesc: profilactic și misionar, pentru înviorarea religioasă a masselor. Incepătorul acestei lucrări duhovnicești este P. Cuv. Sa părintele protosinghel al sf. Patriarhii Teofil Ionescu, care a început călugăria de jos, pentru a merge, pe scara ei și a cărții, în sus, până la situația sa de astăzi. Bineînțeles, alături de acest începător al râvnei a stat I. P. Sf. Patriarh, cu binecuvântarea și încurajările sale, precum și multe fețe bisericesti din București: proși de enorie și profesori, și până la profesorii de Universitate și mulți intelectuali mireni, cari, și ei, au propovăduit și lucrat alături de Clerici.

Asociația, provăzută cu un Statut special, urmărește, în general, trei direcții de afirmare: luminarea religioasă a obștei creștinești, misionarismul (ca propagandă la sate, de apărare în fața eterodocșilor și sectelor și de a-i atrage pe aceștia la ortodoxie), precum și activitatea samaritană (filantropică sau de asistență socială).

Organizația constituită pentru capitală dela început, are deja peste o sută de filiale, în capitală și mai ales la sate, împrăștiind în tot locul lumină creștinească, sfat și ajutor frățesc. Între altele: Asociația susține nu numai biblioteci și o revistă, „Cuvânt bun“, acum în al zecelea an de ființă și un cerc pentru tineret și un comitet pentru doamne, ci și o cantină pentru săraci, și membrilor săraci li-se dă și asistență juridică și medicală, în chip gratuit. În 1933 Asociația a pus temelie și pentru un azil de bătrâne și are și alte multe proiecte în prag de punere în lucrare.

Cu un cuvânt: Asociația aceasta trece dincolo de vorbăria goală — care, tot „goală“ rămâne, oricât de plină ar fi ea de însuflețire religioasă, dacă nu trece pe terenul realității și al realizărilor sociale-creștine.

Din acest punct de vedere, asociația „Patriarhul Miron“ are un punct câștigat, de mari realizări unele isprăvite, altele în curs de realizare, pe care n'avem răgaz de a-l înfățișa acimăi de aproape între aceste realizări, din ceea cealaltă latură a afirmării: marea izbândă duhovnicească, de a fi priceput să cointereneze, nu numai în teoria duhovnicească ci și la fapte caritative și mari jertfe, atâtea suflete de Români și creștini din toate păturile sociale, între ei și mulți intelectuali (doamne și domni), cari jertfesc mult și chiar averi întregi pun la dispoziția Asociației, pentru a-și realiza scopul creștinesc.

Volumul în chestiune, a cărui ceteră mi-a făcut mare plăcere — și mi-a prilejuit să-mi reamintesc de cele ce văzusem în persoană, în câteva rânduri pe la ședințele publice ale acestei Asociații și chiar să cuvintez acolo — ar merita să fie celtit și pe la noi, de cât mai mulți din aceia, cari, prin tragerea de inimă ori prin misiunea lor preoțească, au și trebuie să fină un contact efectiv și îndrumător cu „Oastea Domnului“ dela noi. În paginile acestui volum comemorativ se cuprind foarte multe *experiențe* duhovnicești și culturale-sociale, cari ar putea fi utilizate și la noi, cu bun succes. De aceea ar fi bine ca acest volum să intre în fiecare bibliotecă protopopească și în mâna tuturor preoților, mai ales a celor cari au nucleu mai mari de „Oastea Domnului“, pe cari să le poată pune — dacă nu azi cel puțin mâine — în fața problemelor de *adevărate realizări creștinești*, cari trec — dincolo de vorbăria obișnuită — pe terenul *faptelor* de luminare și de ajutorare creștinească.

Trimitem Părintelui protosinghel Teofil, ca și harnicului misionar al Asociației — care este d. Toma Culcea, cel ce a adunat și aranjat în tipar volumul comemorativ așa de prețios pentru viața pastorală — toate felicitările!

Și tot nu mă pot despărți de acest volum, fără să mai adaog câteva vorbe din cele multe, ce ar fi de spus pentru zidirea sufletească a cetăților noștri. Iată, deci și alte câteva fapte și înfăptuiri.

„Cantina săracilor“, la care contribuie nu numai Primăria București, ci și Patriarhia și creștinii, cari fac

acolo „pomenile“ lor după morți, hrănește până la 50 de săraci, zilnic.

Constantin Săulescu din București a donat, prin testament, Asociației, 50.000 Lei și două corpuri de case, în București.

Unul din misionarii Asociației este și d. Vasile Ungureanu, a cărui misiune, împlinită cu mari laude și dela autorități, este de a vizita închisorile.

Ce poate face râvna omului devotat, ni-o dovedește d. N. Unteanu — pe care-l cunoaștem, de când era funcționar la Senat și fost membru în Comitetul central al Frăției — care, singur, a colectat 162 461 Lei (din totalul de 275 701 Lei) pentru Asociație.

Iar din laturea realizării colportajului — care, la noi, se pare așa de dificilă — iată ce celtim în menționatul volum (pag. 142—3) despre un colportor din comuna Puchenii (jud. Prahova), cu numele Ioan Bobeică. „Era desculț și sărăcăcios îmbrăcat. Lucra cu ziua, la prășitul porumbului, pe la locuitori. Avea însă cu el Sf. Scriptură, și la orice popas citea din ea și explica tovarășilor lui de muncă. Obosit cum era, aduna însă, aproape întiecare seară, 20—30 de creștini, cărora le vorbea și cântau împreună. L-am auzit vorbind la o nunță fără lăutari: nunta altui tânăr colportor misionar de al nostru. Ochii îi străluceau, iar fața-i era transfigurată. Glasul lui vibra de emoție și mergea la inimă, storcând lacrimi. Mă gândeam atunci la misionarii creștini de altă dată, cari, desculți ca și fratele Ioan Bobeică, predicau pe Hristos cel răstignit și mureau pentru El. Și făceam — cum fac și acum — comparația între acest suflet cinstit, al unui om simplu, care vorbește din convingere, și acei mândri, îngânați teologi, cari spun ceea ce nu fac și vorbesc ceea ce nu simt...“ Iar gândul misionarului Asociației, care întocmea volumul comemorativ din chestiune, merge — pe firul exemplului lui Ioan Bobeică, — spre Preoțime, ca un apel: să prețuiască ajutorul laicilor sau mirenilor și să-l utilizeze.

Acum, putem încheia: Frații preoți dela noi, să văză fiecare, dacă n'are de pus la treabă, fiecare în parohia sa, câte-un Ioan Bobeică.

Întrebarea cea mare.

— Meditație și ingenunchere pe margine de Evanghelie —

Pr. Gh. Perva

O întâmplare, de care s'a bucurat Mântuitorul, a fost și aceea când L-a întrebat un tânăr, așa: „Ce lucru bun să fac ca să am viața veșnică?“. Domnului „îi fu drag“ acest tânăr (Marcu 10, 21), care se apropia de El cu o astfel de întrebare, a mântuirii, — întrebarea cea mare, am putea zice. Mântuitorul îi înșiră poruncile, cari trebuiesc împlinite în acest scop. Atât numai, că tânărul se întristează de răspunsul

primit. Nu reținem, din purtarea lui, decât întrebarea frumoasă și vastă cât însăși viața.

Pentru el, întrebarea cea mare, era: cum să dobândească cerul. Și pentru noi întrebarea cea mare e aceasta. Dar de ce să nu fim sinceri?

Pentru noi întrebarea aceasta capitală, a vieții, are și un adaus: Cum să dobândim pe lângă cer, și pământul? (Căci nu e păcat să-l „umpli și să-l stăpânești“ Fac. 2,28.) Adevca cum să facem, ca pe lângă câștigarea vieții veșnice, să ne trăim și viața pământească în așa fel, ca să nu regretăm că am trecut prin ea, fără ca să avem parte de bunătățile, pe cari le prevede sf. Scriptură, când zice: „Ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământ“. Să trăim până la o vârstă respectabilă, cu de toate, în pace și iubire cu aproapele și sănătoși (Iisus vindeca pe toți bolnavii cari I-se aduceau. Semn că Dumnezeu ne vrea și sănătoși). Aceasta e problema. Să reușească toate și bine. Cum să facem însă?

Domnul Hristos răspunde celui din Scriptură, să împlinească poruncile, cari, toate la un loc — cu alt prilej, la Luca 10²⁵ și Mat. 22³⁶, — sunt acestea două: *iubirea deplină a lui Dumnezeu, și iubirea deplină a aproapelui*. Ceea ce vrea să zică: trebuie să-ți duci viața ținând totdeauna seama de aceste două realități: *Dumnezeu*, adevca cerul, sufletul, necunoscutul, și *aproapele*, adevca pământul, trupul, cei vre-o șasezeci-șaptezeci de ani, pe cari ai să-i trăiești aici.

Ai deci două datorii: față de Dumnezeu, *pentru dobândirea veșnicului* și față de aproapele, *pentru dobândirea vremelnicului*. Căci iubind pe Dumnezeu, nu poți să nu fii pe placul aproapelui, și iubindu-ți aproapele, nu poți să nu fii pe placul lui Dumnezeu. Acesta e răspunsul cel mare al Sf. Scripturi, la întrebarea cea mare.

Mai au și oamenii răspunsuri și sfaturi la neliniștile omului; dar nu sunt veșnice ca acesta al Scripturii. Medicul *Boigey* de pildă zice: „Ultimul cuvânt al experienței e: cumpătare în toate. Intr'o oarecare stare mijlocie de avere, de climat, de sănătate, de activitate, de înțelepciune, în o nutriție mijlocie și cumpătată a trupului; în aceasta stă taina vieții lungi. Orice exagerare, prea multul ca și prea puținul, sunt piedeci la liniștea vieții“. Filozoful *P. Brulat* spune: „Fericirea nu-i decât în noi înșine. Nu atârnă nici de averea noastră, nici de împrejurări, de întâmplări, ci de firea noastră. Dacă n'ar fi așa, viața n'ar fi îndurerată de cei săraci și desmoșteniți, asupra cărora apasă mai tare greul vieții“. De cât să nu fie omul chinuit de întrebări, de cât să n'aibă răspunsuri la ele, mai bine chiar și acestea decât nici unul.

*

Tu întrebi pe cineva, creștine, ca acest tânăr? Pe aproapele tău: ce-i lipsește? Pe preot: ce bine să mai faci, ca să fii în și mai mare cinste înaintea lui

Dumnezeu? Pe Iisus îl întrebi? Scripturile? Astrele? Pe tine? Te întrebi adesea: ce ești? ce ar trebui să fii? Nu simți în tine îmbulzindu-se întrebările? N'ai doriri bune? Vreți? Nu?

Să știi că nu e semn bun! Omul sănătos, creștinul întreg, nu-i mulțumit niciodată de el însuși. Se ceartă pe el însuși, zi de zi. Se bate, se batjocorește, se scuipă și n'are odihnă, până nu se întrece pe el, cel de ieri. Unul de pildă, frate creștine, orice făcea se întreba: „Iisus, ce ar face în locul meu“; așa era de neodihnit după omenie și cinste.

Așa că deodată, creștine, care vrei să devii mai creștin, dacă nu poți mai mult, întreabă. Să te întrebi, ca apoi să te întristezi de ceea ce ești. Și, e semn bun. Așa începe îndreptarea: Cu întristare..., cu o ușoară clătinare din cap..., cu punere pe gânduri...
Incearcă!!!

Dogma răscumpărării (După Mitropolitul Antonie al Chieului).

de Pr. A. Cuznețov

IV

Până acum constatăm faptele, iar explicarea urmează mai târziu; dar faptul, mai bine zis legea psihologică a influenței este aici, înaintea noastră. Dragostea compătimitoare a cuiva privește căderea de aproapele lui cu atâtă întristare, cași când ar fi păcătuit însuș cel ce are acea compătimitoare. Această dragoste compătimitoare este, fără îndoială, o putere regeneratoare. Ea se manifestă câte-odată în cuvinte, altădată în lacrimi, mai ales la femei: câteodată în rugăciuni fierbinți; altădată în o altă stăruință pentru cel căzut; dar în toate manifestările aceste, puterea de influință se măsoară cu puterea dragostei compătimitoare (causa efficiens). Aceasta este ușor de controlat în viață. Iață, un exemplu: Tu faci o morală strașnică unui băiat, sau unui tânăr destrăbălat, de pildă elevului sau fiu lui tău. El îți stă înainte și clipește din ochi, având în minte un sigur gând: „Sunt dator să ascult morala aceasta“. Tu simți starea lui și treci la amenințări; el, sau nu crede în amenințare, sau începe să se supere. Observând zădărnicia amenințării și a argumentelor logice pentru voința lui slăbită, tu te superi și mai mult; și atunci cauza este pierdută. Altceva este când ai început să simți milă față de dânsul, ca unul care a pășit pe calea pieririi. În cugetul lui, tu ești în locul dânsului, și te-ai înfricoșat de gândul acesta, că te așteaptă acum eliminarea din școală, boala infecțioasă, la urmă tendința, disprețul societății și chiar sinuciderea. Inima ta e plină de tristeță, amărăciune și de compătimitoare. Urmează tăcere; ai început să vorbești în alt ton; vorbești de lupta și de răscumpărarea greșelilor comise în tinerețea ta, aducându-ți aminte de ele, de cuvintele grosolane, ce le-ați aruncat, în tinerețe, părinților, etc. Atunci și tinărul, de asemenea, se va schimba la față și se va sfii; și lacrimi de umilință și cuvinte de pocăință și jurământul de îndreptare vor fi răsplata stăruinței tale. În acest chip adresându-te lui, cu dragostea ta compătimitoare, ai mântuit sufletul lui. Atunci îți va spune și Dumnezeu: „Ai câștigat pe fratele tău“. Anume, elevul sau fiul tău,

Încetul cu încetul, se va schimba cu desăvârșire; cunoscuții se vor mira de această schimbare văzând în el alt om și nu pe acela, pe care l-au cunoscut ei ca neascultător, leneș, mincinos, chefliu...

Dar mi s'ar putea replica din partea cetitorilor: — „Iartă-mă; dar ce rol are aici, oareșcare grație, renaștere și răscumpărare? Tu spui ceace se întâmplă și în viața de toate zilele“. „Nu“, răspundem noi; aceasta se întâmplă și în viața de rând a oamenilor; dar în acest caz se întrezăresc numai *primele* clipe ale manifestării grației dumnezeiești. O mai lungă și mai profundă influență — dacă se și exercită ca prin lucrarea vr'unui laic, — atunci ea se poate săvârși și printr'un laic, care, însă, se roagă lui Dumnezeu și care, în exercițiul influenței sale asupra copillor sau a aproapelui său, cheamă ajutorul Atotputernicului, fiind, el însuși, conștiu de neputința sa și care, astfel știe să se elibereze de egoism de interes pământesc.

Toate acestea calități (ale convertitorului) cu greu pot fi întrunite în viața de toate zilele; și de aceea un mare scriitor rusesc (Dostoevșchi) — care în toate operele sale introduce tablouri de renaștere spirituală a păcătoșilor și ca idee principala a istorisirilor sale — ne înfățișează tipuri de oameni, iubitori și compătimitori, plini de însușiri binecuvântate, — figuri luate nu din societatea de elită, deși și ei însuși fac parte din aceea societate, după originea lor (de ex. tipurile: principelui Mășchin sau Tatăl lui podrostoc). El ni-a dat icoana marelui schimnic: starețul Zosima, iar ca început al acelor însușiri pe Alioșa, novice. Intre altele, el mult timp și-a crescut cetitorii în felul de a avea atitudine fără prejudeții către călugări, iar în operele sale de mai nainte, el le trăgea atenția, nu asupra acelor cari înfăptuiesc taina renașterii, ci asupra acelor cari s'au împărtășit de ea, sub influența nemijlocită a Providenței Divine, prin des gust, suferințe, boale, apropierea morții etc.

Dar în ultima sa operă, el (Dostoevșchi) ni-a înfățișat caracterele a lor iubitori ai deapropelui (un tinăr și un bătrân*), chiar și numai apropierea oamenilor de acești eroi ai romanului, e arătată ca însoțită, dacă nu de o schimbare radicală, la tot cazul, însă de o turburare sufletească adâncă. Și cauza acestei stări de spirit nu era alta, decât aceea, că fiecare îns, care lua contact cu ei, simțea, că este scump sufletului starețului Zosima, care — ca și când i-ar intra omului în suflet, — isgonea de acolo tot ce era rău, iar ceace este bun îl întărea și trezea la viață. Tot astfel, iată, ce este scris în Prologul dela 29 Mai: Sfătuindu-se stareții, ce trebuie să se facă pentru îndreptarea de aproapelui păcătos, au ajuns la convingerea, ca moralizatorul să: identifice cu penitentul împărtășind suferințele lui bucuria și lacrimile lui; să se facă, cum am zice, un singur trup și un singur suflet cu dânsul. Căci așa este scris: Cei credincioși sunt un trup și un suflet întru Hristos.

Dacă este așa — va întreba un cetitor sceptic, atunci unde este voința liberă a omului? Da, ea este prezentă, în toată puterea sa. Anume, dela început chiar, sufletul se simte atras pentru o viață mai bună, trezindu-se în el speranța posibilității de renaștere; dar hotărârea definitivă, de a primi chemarea spre renaștere de a o respinge, atârnă dela voința liberă a fiecăruia.

*) Romanul: Frații Caramazov: Alioșa, tinărul, și Zosima, bătrânul stareț.

Necesitatea sau obligativitatea influenței dragoste compătimitoare constă numai în aceea că ea scoate sufletul omului din starea indiferențismului moral, cu privire la hotărârea ce de luat. Ea scoate — cu Dumnezeu, sau contra Lui, — sufletul din starea distrată și de nedumerire. Așa prezicea Dreptul Simeon despre Răscumpărătorul, la 40 de zile după nașterea Lui: „Acesta este pus spre întărirea și căderea multora din Israel“... El atrăgea, astfel, atențiunea inimilor. Același senz îl au și cuvintele lui Hristos către Nicodim: „Iar aceasta este judecata, că lumina a venit în lume, și au iubit oamenii mai mult întunerecul decât lumina“ (Ioan 3, 19).

Va să zică intervenția grației dumnezeiești nu nimiceste libertatea voinței, ci numai îl îndeamnă pe om să iea o hotărâre decisivă, de a se da pe partea binelui, pentruca, în cele din urmă să ajungă la justificare (1. Petru 2, 3 și 2 Cor. 2, 15). Ioan Botezătorul, care era înflăcărat de zelul mântuirii oamenilor, încă a determinat pe mai mulți la o hotărâre grabnică de a-și schimba viața („ce să facem ca să ne mântuim?“) Asemenea și Ap. Petru, cu predica sa în ziua Pogorării Duhului Sfânt. A și ascultători ai lui Ioan Botezătorul erau plini de ură contra pustnicului (Irodiada). La muntele Atos, cu 30 ani înainte de aceasta, a trăit starețul Ieronim, care prin indulgența sa către slăbiciunea omenească, a adus 2000 de călugări în sărăcia mănăstirii. Toți, încărcăți de păcate, sau pe calea de a păcătui simțiam că duhul starețului par'că stă în calea lor, și amintindu-și de el, mergem la dânsul, la mărturisire. Dar nu totdeauna lucrurile mergeau așa. Odată starețul ședea, liniștit, la porțile schitului; deodată se apropie un călugăr turbat de mânie; apucă pe stareț de barbă și-i dă câteva lovituri. — „Ce-i cu tine? îl întreabă, îngăduitor, starețul. — „Nu pot să trăiesc în pace din cauza ta!“ strigă nenorocitul, care atât de mult se lupta cu ispita. — „Dar eu nu te cunosc nici din văzute!“ Și acela s'a prăbușit la picioarele fericitului, cu lacrimi de căință. Asemenea influență a dragostei compătimitoare, care desparte pe oameni, în cei cari devin condamnați și în cei îndreptați, ni-a descris-o marele Dostoevșchi, cu o maestrie deosebită, în vizitarea starețului Zosima: Cuvintele lui erau blânde, înfățișarea lui i-a tulburat așa de mult, încât unii erau pătrunși de căință, iar alții de ură în măsura așa de mare, încât manifestările lor au trecut marginele bunei cuviințe.

Să nu se scandalizeze cineva de faptul, că noi, pentru a explica stintele dogme, alături de cuvintele din Sf. Scriptură folosim exemple din scrierile laice; căci de multe ori chiar numai dacă sunt amintite, produc în mulți cetitori ai cărților biscriești o impresie respingătoare. Dar ce să facem, când sunt mai mulți cetitorii, cari cu mare greutate pot ceti și asculta estrase din cărțile Sfinte. Chiar și însuși Mântuitorul, pentru explicarea poruncilor sale, a folosit pilde pe cari le luase din viața de toate zilele, iar P. S. Tihon Zadonschi a scris o întreagă carte cu titlu: „Socrovișe duhovnoe ot mire sobiraemoe — Tezaur duhovnesc, adunat din lum“. Va se zică, am stabilit acel adevăr, descoperit în revelația Dumnezească și sprijinit pe observarea și experiența noastră, că începutul renașterii, sau factorul regenerator moral este puterea dragostei compătimitoare. Intr'un anumit grad, ea este proprie chiar naturei omului nerenăscut: de exemplu: dragostea maternă. Iar radicala și profunda, renaștere a celui iubit poate servi numai celui ce, el în-

susi trăește cu Hristos și prin puterea Lui și se străduiește să promoveze renașterea aproapei, cum ajutase și mama fericitului Augustin, fiului ei, care mult timp respinsese îndemnurile mamei sale. O astfel de dragoste compătimitoare este un rod binecuvântat al naturii și al vieții cuvioase (dragostea mamei creștine) Ea este accesibilă și mirenilor, cari trăiesc în Dumnezeu; dar, de obicei, pentru câțiva din ceie ne stau mai de aproape, ca apropiați: rudeni, elevi încredeați unui învățător cuvios, colegi de activitate sau de suferințe, condamnați la munca silnică. Dar când e vorba să folosim în acest chip tuturor, acest dar se dă prin conlucrarea cu taina preoției, ceea ce a scăpat din vedere teologia scolastică, ceea ce Sf. Ioan Gură de Aur a exprimat-o limpede prin cuvintele neprețuite, cari m'au convins în activitatea mea profesorală de teologie pastorală, în idei noi, cari consunau cu învățătura Sf. Biserici și că eu am lucrat în știința teologică, nu ca și când aș fi bătut câmpii (1. Cor. 9, 26). Iată, acestea cuvinte: „Dragostea spirituală nu poate fi născută din ceva pământesc, ea vine de sus, din cer, și se dă în taina preoției; dar împroprierea și susținerea acestui dar, asemenea, afărna și de năzuința spiritului omenesc.”

După Ioan Gură de Aur, ultimul părinte bisericesc: Sf. Simion cel Nou recunoaște, ca vrednic de taina preoției, pe acela, „care are dragoste de Dumnezeu în așa măsură, încât și numai la auzul numelui Lui Hristos se aprinde de dragoste și varsă lacrimi, pânge pentru aproapele său și se consideră pe sine ca cel mai păcătos om; și știind neputința firii omenești, se razimă pe ajutorul grației și, fiind îndemnat de căldura ei, din osârdie se decide să între în tagma preoțească. În același timp el lapadă orișice cuget necurat, omenesc; este gata a-și pune sufletul său pentru singura poruncă Dumnezească și pentru aproapele său.” (Cuv. 12, ed. a. 1896).

(Va urma)

Spiritul catehezei patristice în școala românească

de Preotul Mihail Bulacu

Docent Univ. Prof. la Seminarul
Pedagogic din București
București 1937.

Lucrarea recentă a Părintelui Profesor Mihail Bulacu este nu numai o introducere la cursul de Metodica învățământului religios, pe care l-a început în anul acesta la Facultatea de Teologie din București, ci o trăsare argumentată a direcțiilor de lucru pentru stabilirea principiilor fundamentale ale învățământului religios în școala românească. Chestiunea aceasta, care la prima impresie a temei propuse, pare a face parte dintr-o specialitate ce ar interesa mai mult trecutul Bisericii ortodoxe, ne aduce de fapt direct în față marea problemă a încreștinării ortodoxe a fiilor neamului nostru.

Problema este cu atât mai actuală, cu cât observăm, că mulți dintre intelectualii noștri încearcă un fel de indiferentism religios, iar la sate atâtea suflete se desprind de sânul Bisericii noastre strămoșești, intrând în rândul sectanților religioși, fără remușcare sufletească. Această stare de lucruri ne face să ne întrebăm: nu cumva lipsește din suflete acel altoi creștin ortodox, întărit și valorificat prin conștiința ortodoxă? Nu cumva învățământul religios, atât în școala primară, cât și în școala secundară a devenit un simplu curs

de memorizare? Întrebări, la cari au'orul se încearcă a răspunde, evidențiind progresele din trecut și lacunele din prezent.

Lucrarea cuprinde cinci capitole, care în mod genetic conturează laturile problemei și relevă în centrul luminos însăși ideea ce ne preocupă: A. *Problema învățământului religios în școala românească* (p. 3-9); B. *Principiile fundamentale ale catehezei patristice* (p. 10-26); C. *Spiritul catehezei patristice în școala românească veche* (p. 27-42); D. *Recunoașterea superiorității catehezei patristice în școală, argumentată de întreaga lume ortodoxă.* (p. 46-50). Capitolele acestea, care fiecare în parte poate constitui materialul unei lucrări separate, sprijinite pe texte și date istorice, încadrează nu numai un curs introductiv al metodei și învățământului religios, ci dovedesc faptul că directiva aceasta de cercetări, nu este arbitrară, ci impusă de serioase motive.

Autorul pleacă în primul capitol în mod spontan: dela istoricul adevăr, că *unitatea sufletului românesc se datorește acțiunii duhovnicești creștine ortodoxe a Bisericii ortodoxe române*, care prin catehisme, cazanii, voroave și evanghelii învățătoare, i-a adâncit ideea creștină în suflet, printr-o educație creștină integrală. Învățământul religios, trecut dela Biserica la Școală, a avut influența intelectualizării exclusive, după cum recunosc și reprezentanții filosofiei, pedagogiei și istoricii școlii noastre românești. Ei stăruiesc asupra *necesității reîncadrării învățământului religios cu elementele educației creștine integrale*. Astfel sunt citați printre istorici: dl. Prof. N. Iorga și dl. Prof. I. Lupș; dintre pedagogi dl. Prof. I. Rădulescu Pogoneanu și dl. Prof. G. G. Antonescu; iar dintr-o filozofie dl. Prof. I. Petrovi. Sprijinit pe aceste afirmări, ce reprezintă în mod obiectiv insuficiența învățământului nostru religios de astăzi, autorul caută o orientare a învățământului religios actual, însă nu dela tradiția protestantismului, ori romano-catolicismului, cum se încearcă unii moderniști, ci către cateheza patristică, pe care istoria Bisericii o adevărește a fi fost cunoscută și aplicată și în școala noastră românească veche.

În capitolul următor, „Principiile fundamentale ale catehezei patristice”, autorul precizează trei momente mai însemnate: 1. Obiectul catehezei patristice; 2. Legătura catehezei patristice cu Biserica; 3. Adaptarea catehezei patristice la vârsta copiilor prin educația creștină integrală. În primul moment este analizată concepția școlii catehetice din Alexandria, ce se remarcă prin metoda treptată a lui Clement Alexandrinul, a educației creștine integrale, pentru adulți: convertirea creștină (Protrepticul); educația morală creștină (Pedagogul); instrucția religioasă (Didascalul). Această metodă urmează în spirit tradiția școlii apostolice, spre a putea pregăti suflete vrednice de primirea harului Sf. Duh. De altfel, nota caracteristică a catehezei patristice se remarcă printr-o instruire teoretică. Astfel tratate și experimentate cu succes principiile fundamentale ale catehezei patristice, de către reprezentanții școlii catehetice din Alexandria, în frunte cu Clement Alexandrinul, au putut fi cristalizate într-o formă clasică prin catehezele Sfântului Ciril al Ierusalimului. Sf. Ciril a aplicat catehezele prin mijlocirea Bisericii, formând conștiința creștină și pregătind astfel suflete vrednice de sfințire prin primirea harului Sf. Duh. Iar formula adaptării catehezei patristice la vârsta copiilor pe baza aceluiași principii fundamentale, ale educației creștine integrale, o

găsește Sf. Ioan Gură de Aur. Catehizarea are menirea de a educa nu numai pe adulții ce se botează, ci și pe copii, fie că sunt botezați de mici, fie că botezul lor se săvârșea mai târziu. De aceea Sf. Ioan Gură de Aur, dând chiar exemple de cateheze biblice, pentru copii, relevă datorită catehetului de a complectea literatura didactică a instruirii religioase, cu educația morală religioasă, folosind intuiția spirituală și externă.

Aici autorul relevă pe drept cuvânt faptul că, „cu Sf. Ioan Hrisostom, am putea spune, că suntem sosiți la cupola catehezei patristice.”

Stabilindu-se principiul, că toți marii pedagogi creștini au respectat practica apostolică, ca prin cateheze să facă ucenici ai unei vieți sincere unite, autorul trece la al treilea capitol, tratând despre „Spiritul catehezei patristice în Școala românească veche”. (p. 27-42). Aici autorul relevă spiritul catehizării în Școala românească veche, bazat pe textul bucoavelor și catehezelor vechi, al căror text se păstrează în istoria literaturii române veche, ca cele dela Bălgrad din 1669, dela Râmnic 1726, dela Iași 1775 (p. 30-32). Lucrarea de seamă, ce ne descoperă spiritul catehezei ortodoxe în Școala românească veche, este cea de „Pedagogie creștină, sau tratat despre buna conducere, educarea și formarea pe care copiii trebuie s'o primească dela părinți și dascăli virtuosi”, rămasă în manuscris grecesc, dela Mitropolitul Grigorie al IV-Miculescu (p. 33-43). Autorul remarcă cuprinsul acestui tratat evidențiind cu texte principiul educației religioase a copiilor, istorisirile biblice, sub forma narativă a expunerii lor, școala duminicală, cântarea creștină a copiilor ca mijloc educativ, mărturisirea și împărtășirea copiilor, ajungând la concluzia Școlii creștine pentru pietate și virtute. Din această lucrare, ca și din celelalte, autorul conchide, că atmosfera creștină ortodoxă a catehezei patristice, a fost în practica Bisericii și s'a aplicat în Școala românească veche. (p. 42). Dar autorul nu se mulțumește cu aceste constatări privitoare la trecut, ci, pentru interesul practic al problemei, ține să arate nevoia utilizării catehezei patristice în școală, atât în prezent cât și în viitor. De aceea, capitolul următor stăruiește asupra laturii „Recunoașterea superiorității catehezei patristice”, care este apreciată nu numai pentru faptul că aparține Ortodoxismului, și că a existat în Școala românească veche, ci și de reprezentanții Școlii românești, filosofi și pedagogi, precum și de reprezentanții confesiunilor creștine apusene (p. 43-44), cum este în special marele pedagog W. Foerster. De aceea, autorul tratează în continuare capitolul „revenirii spiritului catehezei patristice în școală”, preocupare ce aparține celor mai de seamă reprezentanți ai Creștinismului practic, din lumea popoarelor ortodoxe vecine. (p. 46-50). În sensul acesta se exprimă pedagogi și teologi ortodoci, ca Hamilcar Alivissatos și Moraitis, dela Atena, precum și Bratsolis, Nissietis, apoi Zeniovski, Lagowski, Tcheterkoff dela Institutul teologic ortodox rus din Paris, G. Pașeff și G. Dimitrieff, dela Sofia și alții. Astfel, și la primul congres de teologie ortodoxă, dl prof. H. Alivissatos, în cuvântarea introductivă a a arătat că se simte „nevoia de a se forma o conștiință ortodoxă” (p. 47). iar Teologia ortodoxă modernă prin această lucrare — în adevăr grea, dar frumoasă și plină de nobilă ambițiune, prin revenirea sa absolută la tradițiile sfinților Părinți, primind reconfortarea spirituală indispensabilă — merge cu pași rapizi, spre a forma o rară și integrală conștiință orto-

doxă. (p. 48). Deci într'o formă scurtă, se evidențiază această importantă problemă generală a Ortodoxiei, de care autorul caută să fină seamă în această lucrare.

Astfel autorul ajunge la concluzia, că „metoda învățământului religios în școala românească, trebuie să continue ca și în trecut același spirit binefăcător al catehezei ortodoxe patristice. Cum afirmă autorul, „nu este nevoie a se crea o nouă metodologie ortodoxă în Școala noastră actuală, ci din contră, a desgrota, de sub vălul vremilor, practica și frumusețea metodei catehezei ortodoxe patristice, care ne-a dat caracterele creștine verificate și trecute multe în lumea sfinților, ca adevărate modele de viață creștină” (p. 49). Este de remarcat deasemenea faptul, că autorul nu exclude legătura învățământului religios cu pedagogia modernă, când afirmă, că „nimeni nu conțează progresele științifice făcute de psihologia și pedagogia experimentală, și însemnate înrâuriri și asupra metodei, ... și aceasta mai ales în ceea ce privește cunoașterea individualității. Dar ele nu sunt decât lentilele tehnicii moderne, prin care examinăm mai adânc și sub un unghi observator, același fond sufleteș al copilului și adolescentului în actualul catehemenat al Școlii noastre. De aceea aceste instrumente ale tehnicii moderne pot să fie întrebuințate, fără să ne deruteze din obiectivul școlii noastre ortodoxe, căreia trebuie să-i fie subordonat ca material tehnic mijlocitor” (p. 48-49).

Astfel o temă, ce s'ar părea că ar avea caracterul arid de specialitate, autorul ni o înfățișează în mod atractiv, în atmosferă de actualitate și interesant documentală. Prin această lucrare promite a continua mai departe dezvoltarea pe rând a capitolelor ce interesează metoda învățământului religios în școală, sprijinit pe temeluri ortodoxe. Apreciind deci această lucrare, așteptăm dela autor caeece ne promite și-i dorim deplină isbândă.

Adevărata religie revelată

II.

de Pr. căp. Dr. Teodor Potcaș.

Nu trebuie să cugetăm, ori să presupunem că omul în cunoștința lui Dumnezeu ar fi restrâns numai la revelație naturală. Chiar nu! Fiindcă incontestabil și sigur este faptul, că Dumnezeu a grăit către oameni și personal, imediat, direct, comunicându-le cele necesare petru mântuire. Aceasta o numim *revelație supranaturală*. Oare, frate creștine, am putea să ne îndoim în aceasta? Sau Dumnezeu l-a pus pe om în lume numai așa ca pe un orfan, care nimic nu știe despre părinții săi? Cine ar fi atât de cutezător ca să-și cugete măcar asta despre dragostea dumnezeiască?! Într'adevăr, dacă Dumnezeu este dragostea însăși, ceace afirmă încă și cei cari altminteri neagă totul, atunci dragostea și din cer a grăit către oameni și i-a învățat pe dânșii: ce să crează, ce să facă, ce să evite, ca să poată ajunge la scopul lor final etern.

Muțumită, eternă recunoștință Tie, atotbunule Doamne Dumnezeule! Tu ni-ai trimis nouă adevărul din cer; căci, dupăce odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri ai vorbit oamenilor prin patriarhi și proroci, în urmă ne-ai grăit nouă prin însuș Fiul Tău. (Evrei I. 1) Iisus Hristos, Care a putut pronunța cu perfectă dreptate: „*Eu sunt calea, adevărul și*

viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu fără numai prin mine. Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Il cu noșteți și L-ați văzut". Caci „Cel ce M'a văzut pe Mine: a văzut pe Tatăl". (Ioan XIV. 6, 7, 9). Astfel s'a arătat adevărul în Domnul Iisus Hristos. Insuș Dumnezeu S'a revelat în trup, ca în trupul nostru să răscumpere sufletul nostru; pe oameni să-i învețe și să le descopere tainele lui Dumnezeu.

Inexprimabil de necesară este această revelație supranaturală. Doar în neamul omenesc există numeroase defecte, imperfecții. Noi le simțim, le experimentăm, dar înșine nu ne putem salva de ele. **Cumințenia**, această făclie spirituală ce ar trebui să ne arate calea mântuirii, e opaiș abia licăritor. Cumințenia duce pe om la căi rătăcite în labirintul vieții, dacă el nu are altă călăuză. **Conștiința**, această voce divină, ce ar trebui să ne spue în toate cazurile ce este bine și just, rău și nelegiuit; ce avem să executăm și ce să evităm, se verifică uneori debilă, așipește și amuștește lesne prin verdictul corpului și lumii. E suficient să cunoaștem în câțva istoria universală a omenirii, ca să constatăm ce absurdă religie își făurește omul, când se bazează numai pe personalitatea sa. Există oare așa nebunie, ce lumea n'ar fi crezut-o deja? Există oare așa oroare, ce oamenii nu numai au comis-o, dar au considerat-o sfântă și au adorat-o ca pe un zeu? Păgânii au adorat nu numai soarele, luna și stelele. Ci cu venerație divină au respectat memoria unor bărbați celebri prin orgie. Au venerat animale iraționale, statul fără viață. Ba obiecte ale cultului divin public erau chiar și zarzavatele, ca ceapa și usturoiul. Apoi însăși pasiunile păcătoase, ce nu se pot nici menționa fără scârbă, ca beția, furtul, desfrânarea, erau enumerate între virtuțile zeilor, căror le-au edificat altare și temple.

O, cumințenie omenescă, ce oribil te-ai rătăcit! Și nu numai oameni singuratici, nu numai câte un neam a căzut astfel în eroare fatală, dar toate popoarele antichității, cu o anumită excepție a iudeilor. Această teribilă rătăcire a durat nu numai câțiva ani și a fost nu o imbecilitate transitorie, ci a dăinuit peste patru milenii, până la arătarea Domnului Iisus Hristos. Degeaba mi-ai replica, frate creștine, că și între păgâni erau înțelepți, filozofi, cari aveau cugetare mai bună, cari au recunoscut nebunia idolatriei și au detestat păcatele păgânilor; deoarece știi că și aceștia au rătăcit pe căi strâmbe, nu s'au putut înțelege între oaltă și s'au svârlit de ici-colo pe oceanul teoriilor dubioase. Cei mai cuminți între dânșii au știut doar atât că: nimica nu știu. Iar cei mai sinceri dintre ei au mărturisit că: **Dacă Insuș Dumnezeu nu va să fie Invățătorul omenirii, atunci niciodată nu vor putea ajunge la cunoștința adevărului.**

Ei bine! De vom lua în considerație anelele religioase ale păgânilor, trebuie să mărturisim că Dumnezeu le dăte și lor abundente ocazii la aceea, ca să cugete la viitorul Răscumpărător. Surprinzător e că aproape fiecare neam păgân a narat despre o minunată Fecioră, care prin nașterea Fiului său va să aducă mântuire omenirii. Intre zeii păgânilor pretutindeni remarcăm o Fecioară și Fiul aceleia. „**Laptele unei fecioare va fi băutura zeilor**” citim anume în anelele lor.

În **India Orientală** o zeiță silvică va naște un fiu, care va mântui lumea.

Chinezii fac mențiune despre o fecioară, care

prin contactul unei flori va zămisi și fiul ei va fi un mare făcător de minuni.

În **Gallia**, druzii au construit un altar într-o capelă soterană, cu această inscripție: „**Virgini pariturae**”, „**Fecioarei, care va naște**”.

Păgânul **Hesiod**, ala cărui cărți conțin multe adevăruri antice, clasice, în cele două legende Pandora și Prometheus narează despre o eră fericită, dar și despre o mare escrocherie, ce adusese înfinit de multe suferințe asupra neamului omenesc. În basmul său însă, vedem străfulgerând și razele de speranță ale unei transformări fericite.

Egiptenii au venerat o fecioară, care între brațele sale ocrotește un copil. După această fecioară au denumit o specială constelație în calea soarelui.

Zeitele Io, Ceres, Illia — erau mame fecioare cari au născut răscumpărătorii lumii, conform credulițăii păgâne.

Muzele, Nymphele, Grațiile, cari reprezentau diverse virtuți, după credința păgânilor erau fecioare și numai ca atare puteau fi ele binecuvântătoare cu referență la neamul uman.

Zeita Minerva, mama înțelepciunii și zămislătoarea războaielor, artelor și științelor, nu simbolizează oare obșcur „**Scaunul înțelepciunii**”?

Zeul suprem Jupiter, cel mândros, dă ordin lui **Vulcan**, zeului elementelor focuase, ca pe seama lui să făurească o fecioară fermecător de frumoasă, căreia zeii cerurilor s'ar supune cordial. Nu e oare și această divinație o presimțire despre o fecioară—mamă, despre a cărei apariție au auzit?

Aceleași memorii păgâne fac mențiune despre un taur cu un corn, pe care numai o fecioară va fi capabilă să-l învingă. Ne aducem aminte de Fiul Fecioarei, Care va doborî în adâncimea iadului balaurul demonic!

Toate aceste credințe erau tot atâtea raze, cari din revelația primitivă supranaturală au rămas pitite în sufletele păgânilor și cari în ei au păstrat speranța după timpuri mai fericite.

Mai surprinzătoare sunt încă profesiile augurilor păgâni.

Cine n'a auzit încă despre **Sibile**? Acestea erau fecioare păgâne, cari cu toată păgânătatea lor au profetit în spirit creștinesc. Dumnezeu a recompensat eficacitatea virtuții lor cu darul profetiei. Istoria păgână relevă zecile sibile. Cu multe secole înainte de Hristos au viețuit în (Eada) Grecia, dar așa se pare că nu aveau sediu statornic, ci se colonizau pe timp determinat în alt și alt oraș. În timpul lui Kroesus Solon, deci cu 600 de ani înainte de Hristos, în general erau deja cunoscute în Grecia întregă.

În Roma au devenit remarcate într'un mod absolut curios. Adică în anul 617 nainte de Hristos, sibila din Cumana se prezintă în fața regelui Tarquinius Priscus și-i oferă nouă cărți sibiliene pentru 300 piastri de aur. Regele s'a revoltat la auzul unei sume atât de mare și defăimând scrierile vaste cu conținut necunoscut, nici n'a discutat cu fecioara sibilă. După asta sibila svârli în foc trei cărți, iar pentru cele rămase șase ceru acelaș preț. Regele încă mai puțin era dispus de-a da atâți bani pentru operele ciuntite. Atunci sibila svârli iarăși trei cărți în foc și cele rămase le oferi pentru aceeaș sumă. Această nostimă procedură a sibilei păru suspectă lui Tarquinius și ceru sfat dela înșși augurii săi, cari au răspuns că regele a comis o mare eroare, când nu le-a cumpă-

rat pe toate, fiindcă conțin chestii importante. Cei 300 plăști de aur s'au achitat. „Să le păstrați bine!” zise sibila și dispăru pentru totdeauna, căci n'au văzut-o mai mult.

Tarquinius, cercetând minuțios conținutul sibilelor, a recunoscut că zău mare daună rezultă din faptul că nu le-a salvat de foc cele șase volume manuscrise, căci profetiau și despre soarta viitoare a Romanilor. Pentru păstrare le-a încredințat celor mai notabili patricieni și precum remarcă scriitorii păgâni, nimic în lume nu le era mai sacru decât cărțile sibilice. Cu ocazia fiecărui proiect de lege sau eveniment mai important, patricienii urbei Roma au dat ordinul că trebuie să se scruteze cărțile Sibilelor.

Încă mai prețioase deveniră aceste cărți în timpul împăratului Augustus, cu 30 de ani înainte de Hristos. Când acest împărat a preluat funcțiunea de ierarh suprem, a dispus arderea a 7000 cărți augure și numai cărțile Sibilelor le-a păstrat. Spre ocest scop a instituit un ordin clerical compus din 15 membri și acestora încredințase această mare comoară, ca s'o păzească, s'o citească și s'o interpreteze.

Că aceste cărți sibilice n'au conținut în sine imaginații, fantazii, himere, despre asta mărturisesc cei mai celebri erudiți ai primelor secole creștine. Sfântul Augustin, Ieronim, Lactanțiu, Eusebiu se provoacă frecvent la cuvintele Sibilelor, demonstrând păgânilor divinitatea și misiunea răscumpărătoare a Domnului Iisus Hristos: „*Iată, și înșiși augurii voștri păgâni îl pestesc pe El!*”

Cronică

Inmormântarea I. P. Sf. Sale patriarhului Varanov, al Bisericii surori din Jugoslavia, a avut loc la 29 I. tr. D. stășurarea funerariilor a luat mari proporții — cam la treizeci de mii de oameni — date fiind nu numai situația și personalitatea defunctului principe eclesastic, ci și unele împrejurări accesorii că adică unele cercuri ar fi voit să facă din aceste funeralii și un prilej de manifestare politică. La înmormântare a fost trimisă, din partea Bisericii noastre, o delegație stătătoare din P. Sf. Episcop Vasile al Caransebeșului, P. Sf. Nicolae dela Oradea și P. Sf. Arhiereu Irineu Mhălcescu, viceul patriarhiei noastre. A participat și pâr. Gh. Gheorghiu dela biserica „Dobroteasa” din București, cunoscut de mai înainte în cercurile patriarhale dela Belgrad. P. Sf. Sfințitul Vasile, îndată după sosire, a oficiat serviciul cuvenit la căpătâiul înaltului defunct. Iar cu prilejul serviciului de înmormântare, P. Sf. Vasile în numele Sfântului Sinod român, și pâr. Gh. Gheorghiu, în numele Clerului nostru de mir — au cuvântat la mormânt, exprimând durerea sinceră a Bisericii românești.

Parohia ortodoxă din Tulgheșul-Ciucului, după cum cetim în „Universul” (5 VIII), neavând încă nici măcar un paroh, a cerut comunei politice — care dăduse de mai înainte, din întinsele sale păduri materiale nu numai bisericii gr-catolice și celei romano-catolice, ci și sinagogeii de acolo, — să-i acorde material lemnos, pentru o capelă. Consilierul comunal Th. Branea, preot unit totodată, s'a împotrivit; tot așa și notarul. S'au aflat, însă, și oameni de bine, cari au susținut cererea ortodocșilor; la ceea ce greco-catolicii au răspuns ridicând alte obiecțiuni. Cele petrecute la Tulgheș (și reproduse aci numai sumar) nu mai

sunt o provocare, spune și „Universul”, ci un adevărat boicot, când fruntașii bisericii gr-catolice — preotul și episcopul — au pus biserica ortodoxă mai prejos de sinagoga evreiască. Căci aceiași membri ai consiliului comunal, cari votează astăzi contra unui mic ajutor pentru biserica ortodoxă, au aprobat în diferite rânduri serioase ajutoare cu material lemnos gratuit, pentru edificarea templului evreesc, care se înalță sfidător în fața minusculei primării, pe un teren vândut de alt fost consiliu comunal din proprietatea comunei.

Firește, și acest caz verifică deplin teza noastră că greco-catolicii, aceștia nu mai sunt români și că sunt mai străini de noi, decât de jidovi. Consilierul comunal Aurel Nicolescu, aprigul împotrivor al nostru, poartă acelaș nume familiar, dacă nu cumva e și rudă, cu mitropolitul Blajului, originar și I. P. Sf. Sa din aceeași părți, dacă nu tocmai din Tulgheș. Și-așa, lucrurile se cam explică.

Dela Brad aflăm, că episcopia unietă din Lugoj își pusese în gând, să înființeze în aceea localitate, cu orice preț, un cuib de uniție, pentru a înscena apoi vânătoria de suflete, obișnuită, și în acel ținut rămas până acum ortodox cel puțin de 90%. Și deși în aceea localitate nu sunt decât cel mult 11 familii cu 25 suflete uniete, la un loc cu populația flotantă și cu cei câțiva șefi de servicii, împinși acolo de politica cunoscută a greco-catolicismului, și prin urmare nu există nici un temei de constituirea legală a unei comunități uniete, — totuși episcopul Lugojului, sprijinit de prefectul dela Deva, care e preotul unit Dr. Romul Miocu, și de primpretorele dela Brad — uniet și el — s'au apucat deja de zidirea unei biserici, pe o parte ce a fost cedată din imobilul preturei plasei. Ortodocșii noștri din Brad, însă, prinzând de vestea acestei înstrăinări de bun public, ce era aprobată și printr'un jurnal al Consiliului de miniștri, au apelat și, în cele din urmă, prin o hotărâre recentă din partea Curții superioare administrative dela București, au obținut anularea procedurii în favorul unieților. Și astfel zidirea, începută deja, a bisericii de zarvă națională și de concurență confesională, e sistată definitiv (întrucât la alt for nu poate ajunge chestiunea, spre deliberare nouă în fond). Înregistrăm cazul acesta tipic de îmbulzire, adăogând, că apărătorul cauzei noastre, la București, a fost cunoscutul luptător pentru ortodoxie, d. Popescu Tudor, binecunoscut și la noi.

Românii și — Palestina: e o problemă, pe care o pune d. prof. N. Iorga, într'o formă de usturătoare satiră, ca răspuns la o anchetă a ziarului „Curentul”. D. Sa spune următoarele:

„Păreră mea este că Palestina trebuie conservată pentru elementul românesc, care nu mai are loc în însăși țara sa.

„Cu puterea imaginației, eu văd astfel, pe lângă un Iași, un Botoșani, un Hârlău și alte orașe și orășele în care tot centrul este o Asie, pușintel plecată doar, cu un occidentalism de contrabandă, pe când în margine vegetează rămășițele unei populațiuni odinioară înfloritoare, — un Ierusalem, un Nazareth, un Hebron, în care s'ar răsfața, în jurul bisericelor, clădite pe locul patimei Mântuitorului, un element românesc bogat, activ, fericit, având în mână toată industria și tot comerțul, iar la margine ar sta acolo, în Palestina, elementul istoric evreesc așa cum stau ai mei acuma, în mahalalele care le-au fost lăsate numai ca să moară...”

„In concluzie, d. Victor Antonescu, raportorul co-

misiunii mandatelor, să ceară la Geneva, Palestina, ca să facem noi acolo cu elementul indigen, ceea ce au făcut evreii la noi cu elementul indigen al nostru".

DIN lorga are toată dreptatea, fiind vorba de remedierea exproprierii noastre economice financiare, în propria noastră țară. Ni ar plăcea, însă, să cunoaștem — într'o formă tot așa de radicală — care ar fi soluția D-Sale și sub raportul exproprierii duhovnicești, tot mai pronunțată ce ni-o fac eterodocșii și sectele, prin propaganda și subverzivunile lor? Căci, în cele din urmă, o expropriere economică mai poate fi reparată; dar una sufletească — niciodată, definitiv.

Concordatul dintre Vatican și Jugoslavia, după cum o spuneam în una din cronicile noastre, după sursă din Statul vecin și amic, a stârnit acolo mari îngrijorări și adânci amărăciuni și în consecință și un profund resentiment, atât în populația ortodoxă, cât și în cercurile oficiale bisericești ortodoxe. Evenimentele din zilele trecute, în capitala jugoslavă au acoperit deplin aceste informații. Căci iată de ce este vorba: Concordatul fusese semnat și acum urma să se ratifice prin Scupcină (parlamentul jugoslav) Sfântul Sinod din Jugoslavia, însă, s'a împotrivit foarte serios, din pricina situației de privilegiu în care era pusă Biserica rom-catolică, prin concordat, față de Biserica ortodoxă în special; — iar guvernul țării stăruie pentru ratificare, sub cuvânt că concordatul e singura (?) mijlocire prin care se pot reglementa raporturile Bisericii r-catolice în Stat (Aceasta înseamnă: să-ți jertfești din prestigiul tău de suveranitate politică legislativă de stat). În aceasta stare de lucruri și de spirit guvernul jugoslav a crezut, că poate împăca situația prin aceea că, prin legea de ratificare a concordatului va acorda printr'o dispoziție accesorie și Bisericii ortodoxe — fără legături și angajamente peste frontieră — a Statului aceleași drepturi aceleași libertate de mișcare și de acțiune, ca Bisericii papale, care atâră de un factor eclesiastic și politic extern. Nu cunoaștem amănuntele în cauză. Dar înțelegem bine, că Biserica sârbească și poporul sârbesc ortodox, cu sensibilitățile sale îndrăpțite în cauză și de un temperament viu, nu a putut primi această soluție prin care Biserica țării ajunge pe planul politic al doilea în propria sa țară, față de o suveranitate străină. De aci — conflictul care a dus și la regretabile încercări. Din prilejul unei slujbe religioase pentru patriarhul Varnava, mort de atunci, Clerul și poporul ortodox din Belgrad a ținut să aranjeze și o procesiune religioasă (care ar fi fost și o demonstrație anticoncordatară, dar care era desogreată de guvern, pentru că — zice-se — avea să profite de ea elemente „comuniste"). Procesiunea s'a ținut la 19 Iulie; Dar a fost suprimată de poliție în decursul încercării de stradă au fost frânți preoții și au fost loviți clerici și alte persoane, între care în chip grav, și mitropolitul Simeon al Șabațului. În această atmosferă au urmat discuțiile în scupcină, votându-se concordatul; dar din pricina resentimentului Bisericii ort. sârbești, chestiunea va fi prezentată Senatului ingoreav numai mai târziu, după anumite tratative cu Sfântul Sinod sârbesc. Să vedem, dacă și Senatul va fi gata să înghiță — în bulina concordatului cu Vaticanul — suveranitatea „pontificală" Romel papale, cel cu dublă suveranitate. De o va înghiți va vedea: ce și cu cât folos va fi înghițit bulina puterii papale.

Noi, cu ale noastre experiențe, privim cu îngri-

jorare și interes frățesc, la lupta Bisericii surori. Mai ales fiindcă la noi, cari avem un concordat ratificat (1929), sub guvernarea național-tărăntistă prezidată de d. Iuliu Maniu, Sfântul Sinod românesc încă și-a spus cuvântul autorizat în chestia acestui fel de a submina suveranitatea națională de stat și interesele Bisericii țării noastre.

Bibliografii

Pr. Mihail Bulacu: *Spiritul Catehezei patriotice în școala românească*. București, 1937, pagini: 54. — Prețul: ? Prelegere, pe care autorul, docent universitar, profesor la Seminarul pedagogic universitar din București, a ținut-o la deschiderea cursului de Metodica învățământului religios. Recomandăm această prețioasă lucrare — despre care publicăm, separat, o dare de seamă — în atenția cititorilor noștri.

G. M. Ivanov: *Roduri din câmpul Evangheliei*. Cluj 1937. Tipografia eparhiei ortodoxe române din Cluj. Pagini: 139. Prețul: Lei 45. — E prima broșură, ce apare în seria „Cărțile Vieții", inițiată de P. Sf. Sa, Părintele episcop Nicolae Colan dela Cluj. Prefața e scrisă de P. Sf. Sa, relevând valoarea misionară a lucrării d. lui G. M. Ivanov, care, el însuși, este un remarcabil condeiu de propovăduire creștină. Volumul, de o înfățișare foarte simpatcă, se distinge mai ales prin cuprinsul său, în care se înmănuiează o serie de 18 meditații religioase, foarte reușite, cari fuseseră publicate într'un ziar din capitală. Recomandăm călduros acest volumaș de înaltă utilitate creștină, căruia-i vor urma altele

*

Academia teologică ort. rom. din Sibiu: *Anuarul XIII, 1936/37*, publ. de Dr. D. Stăniloae, rector, Sibiu. 1937. Are 81 pagini. Anuarul cuprinde următoarele: Două studii serioase și de importanță, unul „Factorii învățământului religios", de p. profesor Dr. Nicolae Terchilă (pag. 5—31), și „Mistica Paulină" de p. diacon profesor Grigore T. Marcu (pag. 32—49). Amândouă se celesc cu bun folos duhovnicesc. Și cum Anuarul sibiene se publică de sfârșit de an școlar, ele, puse în mâna studenților la despărțirea de școală, își au rostul lor limpede grăitor despre străduințele profesorilor lor. Datele școlare și Cronica anului au informațiile obișnuite despre viața și dezvoltarea institutului, ca și despre activitatea societății studenților teologi. Din partea aceasta, remarcăm și disertația reușită, reproducă în Anuar, a studentului Gh. Melane, președintele activ al societății: „Preotul de ieri, de azi și de totdeauna".

Ținem să relevăm că cei opt profesori, dela academia teologică, toți și-au dat contribuția: prin colaborare la foi și reviste și prin conferințe (16 la număr, ținute în Sibiu, București și în provincie), în afară de cele din prilejul festivităților școlare obișnuite.

Informațiuni

Prea Sf. Sa Părintele episcop Andrei, se află de prezent la Băile-Călimănești, unde urmează un tratament balnear ce se arată foarte prielnic. Vestim aceasta eparhioșilor cu multă bucurie.

Prea Sf. Sa Părintele Policarp episcopul Americii, se află în țară pentru aranjarea mai multor chestiuni de interes obștesc. Din prilejul hramului Mănăstirei-Bodrogului, va participa activ la serviciile religioase, cu bucuroasa învoire a Prea Sfințitului nostru episcop, care regretă mult de a fi împedecat dela slujirea hramului. Așa fiind, Prea Sfințitul Policarp va sluji și predica. Vestim aceasta cu plăcere credincioșilor din eparhie.

Nr. 3321 | 937.

Plan

de organizarea asistenței sociale creștine în centru și în cuprinsul Eparhiei Aradului

Filantropia Bisericii și asistența socială își are temelul în poruncile și învățăturile M. Hristos și ale Sf. Apostoli.

M. Hristos zice: „Să iubești pe Domnul Dumnezeu-tău cu toată inima, cu tot cugetul tău și cu tot sufletul tău. Aceasta este cea mai mare poruncă, iar a doua asemenea ei; Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. În aceste două porunci se cuprinde toată Legea și Prorocii“ (Matei 22,37-40).

Iubirea față de aproapele se arată prin faptele îndurării trupești și sufletești.

Sf. Apostol Iacob zice: „Fraților, ce-i folosește cuiva să spună că are credință, dacă n'are fapte... Credința fără fapte este moartă“ (Ap. Iacob 2,14-17), iar Sf. Apostol Pavel zice: Și acum rămâne credința speranța și iubirea, aceste trei, iar cea mai mare este **iubirea**“ (1 Cor. 13,13).

Biserica fără filantropie și asistență socială este ca un corp fără suflet, ca un suflet fără dragoste și ca o dragoste fără fapte.

Deci datoria Bisericii este să organizeze și să desvolte o activitate filantropică și de asistență socială sistematică și rodnică în temelul principiilor evanghelice ale iubirii aproapelui și în conformitate cu Art. 52, 53 și 54 din Statutul de organizare a Bisericii ort. rom. și anume:

1. În fiecare parohie se va înființa un **comitet de ajutorare** pentru ajutorarea săracilor și ocrotirea orfanilor și văduvelor avizate la ajutor; pentru îngrijirea, îmbrăcarea și înzestrarea cu cărți și alte mijloace de învățatură a școlărilor săraci.

Mila creștină trebuie să se practice în mod intens în toate parohiile dându-se ajutorare în bani, haine, alimente, ajutoare la lăuze, la botezuri și la înmormântările săracilor.

În fiecare comună se va forma și augmenta un fond **al milelor** și se va administra coform normelor în vigoare.

Ajutoarele se vor distribui când va fi trebuință,

dar mai ales cu ocaziunea sărbătorilor Nașterii și Învierii Domnului.

Ajutoarele se vor distribui pe lângă îndemnuri morale căci prin ajutoarele materiale, trebuie să facem și educație morală.

Comitetele de ajutorare se compun din trei-patru membri ai Consiliului parohial și lucrează sub conducerea parohului și controlul corporațiilor parohiale și Consiliului eparhial. Femeile majore pot fi alese membre în aceste comitete.

Fondul milelor sau de ajutorare se completează anual prin contribuții și colecte.

2. La spitale și penitenciare se vor înființa **paraclise** și se vor institui **preoți-duhovnici**.

La spitale preotul-duhovnic va oficia³ serviciile religioase cu predici, va citi rugăciuni pentru bolnavi, îi va mărturisi și cumineca, va ține contact cu bolnavii, va citi părți din Sf. Scriptură pentru mângăierea bolnavilor, va distribui între bolnavi broșuri religioase cărți de rugăciuni și iconițe religioase.

În penitenciare preotul-duhovnic pe lângă îndătoririle sus arătate, va cerceta pe deșinuiți în celulele lor dându-le îndemnuri de îndreptare. Pe cei ce i-a găsit vrednici îi va mărturisi și cumineca.

3. Unde sunt dispensare medicale preotul, respectiv preoții, vor da tot concursul prin sfaturi și îndemnuri morale. Vor stărui ca poporul în caz de boală să consulte medicul și să se ține strict de ordinele medicului, așteptând vindecarea cu încredere în Dumnezeu.

4. Se va introduce în toate parohiile **„Dumineca bolnavilor“**, a doua Duminecă din postul mare, cu scopul, de a ajuta pe cei bolnavi atât din spitale cât și din case particulare având scopul ideal, ca să deștepte sentimentul de dragoste creștinească și sentimentul de filantropie față de cei bolnavi.

În această Duminecă preotul va face serviciu religios în spital după posibilitate împreună cu Sf. Maslu pentru bolnavi fiindu-se predică și dându-se bolnavilor învățături de mângăiere și distribuindu-se broșuri religioase, cărți de rugăciuni și iconițe.

În această Duminecă, vecinii și cunoscuții vor cerceta după slujba religioasă din biserică, pe bolavii cunoscuți și chiar pe cei cu totul necunoscuți și le vin în ajutor dându-le bani, alimente mai ales din al lor propriu.

5. În fiecare parohie se va înființa **„Societatea de temperanță“** pentru îndrumarea poporului la o viață cumpătată și igienică în conformitate cu învățăturile Sf. Biserici.

Prima Duminecă din luna **Iunie** va fi Dumineca contra alcoolismului, în care preoții vor predica în sf. biserică și vor ține conferințe combătând alcoolismul și patima beției.

Alcoolismul va trebui combătut în mai multe predici din punct de vedere: igienic, material, social

și moral arătând generațiile degenerate născute din părinți alcoolici.

6. Biserica va stărui să se înființeze unde se poate orfeline și internate, care sunt menite a adăposti tineretul ortodox dela diferite școli.

Ori unde ar fi adăpostit și crescut tineretul, — Biserica prin preoții săi îi va cerceta controlând felul cum sunt tratați, căci îndrumarea tineretului este cea mai însemnată problemă a Bisericii. Dacă Biserica vrea să aibă viitor, trebuie să se îngrijească de educația tineretului și să-l câștige de partea sa.

7. Intre problemele de asistență socială a Bisericii este și „Asistența familiei”.

Biserica va trebui să afle modalitatea de a veni în ajutorul familiei sdruncinate priveghind necontent și luând măsuri preventive pentru a feri familia de alunecare pe povârniș.

Este de mare interes pentru Biserică să mențină și să păstreze familia în deplină vigoare trupească și sufletească.

Astfel va combate concubinajul, care distruge viața familiară și primejduiește educația religioasă morală a copiilor.

Va combate limitarea voită, artificială a sporului firesc prin reducerea numărului de copii și va căuta cele mai potrivite mijloace de ordin religios moral pentru desrădăcinarea acestor plăgi.

8. Biserica va stărui, unde se poate, să se înființeze cantină și azil pentru bătrâni.

Acest plan de organizare a fost citit și aprobat în ședința Consiliului eparhial ținută la 13 Aprilie 1937.

ss. † *Andrei*
Episcop

Iconom Stavrofor
ss. *Mihai Păcățian*
Cons. ref. eparh.

Nr. 21 | 937

Acest plan de organizare s'a aprobat în Adunarea Eparhială dela 9 Mai 1937.

Notar de ședință: *Seculin*.

† Eugenia Mocsonyi

Joi, în 5 August a. c., a trecut la cele eterne, în castelul din Căpâlnaș, d-șoara *Eugenia Mocsonyi*, fiica lui Eugen Mocsonyi (†1901) și nepoata lui Alexandru Mocsonyi (†1909).

S'a stins, după grele suferințe ca o lumină lină, în urma unei boale, ce nu iartă, în vârstă de 53 ani și acest distins vlăstar al familiei Mocsonyi. Femeie de o înaltă cultură și înzestrată cu un remarcabil talent pentru arta muzicală, se bucura de o deosebită considerație și simpatie în înalta societate din București. Având din tinerețe o educație românească și ortodocșă a fost în toată viața ei credincioasă tradițiilor istorice sale familiei, neamului și bisericii sale.

Prohodul adormitei în Domnul l-a oficiat pâr. Iconom Stavrofor, Dr. Teodor *Botiș*, asistat de proto-popul Traian *Cibian* din Birchiș și preoții: Moise *Bordoș* din Birchiș, Alexandru *Barbon* din Valea Mare și Silviu *Petruționiu* din Căpâlnaș, participând membrii familiei: sora sa *Ecaterina*, contesa Teleki, cumnatul ei contele Eugen *Teleki* și fiul lor, intelectualii din localitate și împrejurime, în frunte cu dl Colan prim-pretor în Birchiș, precum și popor din Căpâlnaș, Birchiș și Valea Mare. Panigiricul l-a rostit pâr. Dr. Teodor *Botiș*, iar cântările funebre le-a executat corul plugarilor din Căpâlnaș. După terminarea prohodului osemintele pământești ale răposatei au fost transportate la Foeni și așezate spre vecinică odihnă în cavoul familiar.

Serviciul funebral dela cavou l-a oficiat parohul locului, iar cântările le-a executat corul „Ioan Vidu” din Lugoj. Au asistat membrii familiei, pretenii și cunoscuții ei din Lugoj și Timișoara, precum și poporul din Foeni.

Odihnească în pace!

Către învățătorii pensionari

Atragem atențiunea foștilor învățători și învățătoare dela școlile confesionale ort. rom., cari au fost trecuți la pensie *îainte de Unire*, ca cel mult până la finea lunii Septembrie a. c. să înainteze la Casa Generală de Pensii în București, cererea pentru revizuirea respective rectificarea pensiei, conform cu „Legea pentru estinderea efectelor art. 98 din Legea generală de pensii asupra învățătorilor confesionali români din Transilvania”.

La cerere vor anexa următoarele acte:

1. Extras de botez,
2. Certificat de naționalitate,
3. Certificat, că în prezent este în viață, locuiește în comuna . . . și nu ocupă nici un fel de funcțiune, nici de Stat, nici de județ, nici de comună.
4. Certificat despre suma pensiei ce primește în prezent,
5. Certificat despre locul și despre timpul de când și până când a servit ca învățător (învățătoare),
6. Titlul de pensie, în baza căruia a fost trecut la pensie (motivul sau cauza pentru care a fost pensionat).

Revizuirea o pot cere și văduvele învățătorilor, precum și copiii minori.

Prea Cucernicii Preoți vor comunica aceste informațiuni tuturor celor ce li-se cuvine, dându-le tot sprijinul.

Mihai Păcățian
consilier eparhial.

Licitație minuendă

Pe baza Devizului, aprobat de Ven. Consiliu Eparhial prin rezoluțiunea sa No. 4772—1937, pentru edificarea bisericii din Pârnești se publică licitațiune cu oferte închise, pe ziua de **22 August** ora 1 p. m. în sala școlii confesionale din Pârnești.

Condițiuni:

1. Prețul de exclamare conform devizului.
2. Licitanții odată cu înaintarea ofertului vor depune vadiu de 10% în bani gata, ori în hârtii de valoare de stat.
3. Licitantul căruia i-se vor încredința lucrările va suporta spesele devizului, după suma de lucrare ce o va întreprinde.
4. Planul și devizul se pot consulta zilnic în biroul oficiului parohial din Lupești.
5. Consiliul parohial își rezervă dreptul, să dea lucrările aceluia reflectant care oferă mai multă garanță în toate privințele, fără considerare la rezultatul licitațiunii.
6. Vadiul de 10% se va restitui numai după colaudarea lucrărilor. Reflectanții nu pot pretinde spese de deplasare.
7. Lucrările se vor putea începe numai după facerea și aprobarea contractului de către Ven. Consiliu Eparhial.

Pârnești, la 1 August 1937.

inv. preot adm.
Ioan Tomuția

Publicație de licitație

Consiliul parohial ort. rom. din comuna *Ghiroda* publică licitație pentru pictarea și zugrăvirea bisericii, pictarea iconostasului și facerea scaunelor.

Condițiile de licitație se pot vedea la Oficiul parohial.

Licitația se va ținea Duminecă 22 l. c. orele 4 d. m. la școala confesională.

La licitația pentru pictarea bisericii și a iconostasului pot concura numai pictorii autorizați,

Consiliul parohial.

Concurs

Conform ordinului Nr. 5050 | 1937 al Veneratului Consiliu eparhial al Aradului se publică **concurs** cu termen de 30 de zile, computat dela prima lui apariție în organul eparhial „*Biserica și Școala*”, pentru îndeplinirea parohiei de *clasa I. rurala* din comuna *Glogovăț* cu filia *Panatul-nou*, protopopiatul *Aradului*.

Beneficiile (emolumentele), împreunate cu acest post, sunt:

1. Locuință în casa parohială, cu intravilan.
 2. Una sesiune parohială completă, pământ arător, situată în hotarul comunei Andrei Șaguna.
- Stolele legale.

4. Salarul, ce-l va da Statul.

Preotul ales va suporta toate sarcinile după beneficiile parohiale și și va îndeplini conștiincios toate îndatoririle, ce încumbă oficiului său, inclusiv catehizarea tineretului școlar.

Ceice doresc a ocupa acest post, își vor înainta — în termenul indicat — cererile de concurs, instruite conform §. 32 din vechiul regulament mitropolitan și adresate Consiliului parohial din Glogovăț — Veneratului Consiliu eparhia', de unde vor cere autorizația de a putea concurge, iară dela protopopul tractual învoirea, de a se prezenta în vre-o Duminecă sau sârbatoare din termenul concursual credincioșilor în s. biserică din localitate, spre a-și arăta desteritatea în cântare, ritualii și oratorie.

În înțelegere cu protopopul Traian Vatianu.

Consiliul parohial ort. rom. din Glogovăț

1—3

Nr. 152/1937.

Licitație

Se publică licitație cu oferte închise pentru lucrul de zidărie și tâmplărie până la punerea sub acoperiș a casei parohiale precum și pentru furnizarea materialului lemnos necesar la construirea casei parohiale din Beva-veche, ce se va ține în ziua de 22 August 1937 ora 5 d. m. în fosta școală confesională.

Prețul de strigare pentru lucrul de zidărie și tâmplărie este de 20.000 Lei, iar pentru furnizarea materialului lemnos este de 30.000 Lei.

Planul se poate vedea zilnic la of. parohial.

Concurenții vor depune înainte de licitație vadiu de 10% din prețul de strigare.

Consiliul parohial își rezervă dreptul de a da lucrările aceluia, în care va avea mai multă încredere, fără considerare la rezultatul licitației.

Beva-veche la 10 August 1937.

Consiliul parohial

Oficiul protopopesec ort. rom. Vinga

Nr. 283/937

Circular

către toți d. membrii ordinari și ad hoc ai Adunării electorale a protopopiatului Vinga.

În temeiul mandatului primit dele Veneratul Consiliu Eparhial ortodox român din Arad cu nr. 4720/937 din 30 Iulie 1937 și potrivit dispozițiilor art. 15 și 16 din regulamentul de procedură la alegerea de protopop precum și ale art. 69 și 70 din Statutul pentru organizarea Bisericii ortodoxe române, prin această convoc Adunarea protopopească electorală în ședință pentru alegerea protopopului în scaunul vacant al tractului Vinga, pe ziua de Luni 5 Septembrie a. c. orele 9, în Sf. Biserică ort. română din loc, unde după oficierea Sf. Liturgii și chemarea Sfântului Duh, se va proceda la alegere.

Vinga, la 2 August 1937.

Comisarul Consiliului Eparhial:

Sava Tr. Seculin

consilier referent eparhial